

Marjatta Vehkaoja /sd ym.: Lakialoite laiksi työaikalain muuttamisesta

Eduskunnalle

Lakialoitteessa ehdotetaan, että säännöllistä työaikaa lyhennetään nykyisestä enintään 8 tuntia enintään 6 tuntiin vuorokaudessa siten, että työaika on enintään 30 tuntia viikossa nykyisen 40 tunnin sijasta. Viikoittainen säännöllinen työaika voidaan järjestää myös siten, että se on keskimäärin 30 tuntia. Säännöllisen työajan ylittämistä, yö- ja vuorotyötä sekä lepoaikaa koskeviin säännöksiin ei esitetä muutoksia.

Lakialoitteen taustalla on maassamme vuosia jatkunut suurtyöttömyys sekä yhteiskunnan kahtiajakautuminen. Kun työajan lyhentämistä perusteltiin vuosisadan alkupuolella pääasiassa työsuojelullisin syin, ovat 1990-luvun perustelut ennen muuta sosiaalisia. Ei voi olla perusteltua, että samalla kun osa kansasta työskentelee ylipaineen alaisena, toinen puoli ei saa olla rakentamassa tätä yhteiskuntaa. Olemme Suomessa läheneet siitä, että toimeentulon tulisi perustua pääasiassa työntekoon. Työ kiinnittää kansalaiset yhteiskuntaan. Ei siis riitä, että jaamme ainoastaan tuloja. Meidän on jaettava myös työtä ja samalla osallistumisoikeutta tähän yhteiskuntaan.

Massatyöttömyyteen ei mikään yhteiskunta voi olla varautunut. Työttömyydessä ei ole kysymys ainoastaan tulonmenetyksistä, vaan monesti myös toimintamahdollisuuksien ja sosiaalisten verkkojen menetyksestä. Työvoimapolitiittisin toimenpitein suurtyöttömyyden seurauksia on voitu lähinnä vain lieventää. Työttömyyden pitkittyessä ”lopullisen” syrjäyttämisen vaara lisääntyy. Työttömyys on jo periytyvää. Suurtyöttömyys on jatkuessaan uhka myös yhteiskuntarauhalle ja demokratialle. Oireita tästä olemme jo nähneet omassakin maassamme.

Teknologian ja automatisaation kehittyessä työvoiman tarve perinteisillä tuotantoaloilla vähenee edelleen. Sama määrä tavaroita voidaan pysyvästi tuottaa yhä vähemmällä työntekijämäärällä. Ihminen on vapautumassa työstä, sananmukaisesti. Ei ole näköpiirissä, että ”8 tunnin

täystyöllisyyttä” voitaisiin palauttaa minkään käytännössä mahdollisen talouskasvun avulla.

Hallitus on tehnyt ja on tekemässä lukuisia esityksiä, joilla työllisyyttä yritetään parantaa. Ylitöiden vähentämisellä ja erilaisilla työaikaa koskevilla joustojen lisäyksillä saadaan aikaan myönteistä, joskaan ei riittävää tulosta. Yritykset hoitavat aina ensisijaisesti bisnestä, eivät työttömyyttä. Vapaaehtoisten toimien rinnalle tarvitaan myös jokaista koskettavaa solidaarisuutta. Yleisen säännöllisen enimmäistyöajan lyhentäminen on tällainen toimenpide.

Voimattomuus kohentaa työllisyyttä ja kantaa yhteistä vastuuta työttömyyden kuormasta ovat lisänneet säännöllisen enimmäistyöajan lyhentämisen kannatusta. Euroopan maista etenkin Ranskassa ja Belgiassa on ollut kiinnostusta etsiä uutta solidaarisuutta säännöllistä työaikaa lyhentämällä. Molemmissa maissa on ollut esillä 32-tuntisen säännöllisen työajan vaatimus. Ainaakaan Belgiassa ammattiyhdistysliike ei vaadi palkkakompensaatiota enää entisellä jyrkkyydellä.

Suhtautuminen työajan lyhentämiseen on historian valossa ollut ristiriitaista ja prosessit pitkäaikaisia. Työajat ovat olleet yhteiskunnallinen kiistakysymys niin kauan kuin palkkatyötä on tehty. Neljässä sukupolvessa vuotuinen euroopalainen työaika on kuitenkin pudonnut 3 000 tunnista 1 700 tuntiin. Samalla yhden työtunnin tuotanto on 25-kertaistunut. Historiallisesti työajan lyhennykset on siis kustannettu työtuntia kohti lasketun työn tuottavuuden kasvulla.

Säännöllistä työaikaa koskevat säännöksemme on viimeksi uusittu vuonna 1965, jolloin siirryttiin enintään kahdeksantuntiseen päivään ja 40-tuntiseen työviikkoon. Laki kahdeksan tunnin työajasta oli kuitenkin peräisin jo vuodelta 1917, joskin viikoittainen enimmäistyöaika oli tuolloin vielä 96 tuntia kahdessa viikossa. Vuonna 1909 teollisuudessa noudatettiin vielä enintään 10 tunnin työpäiviä ja 120 tunnin työaikoja

kahdessa viikossa. Säännöllistä yleistä enimmäistyöaika koskevien säännösten estämättä on voitu sopia lyhyemmistä työajoista alakohtaisesti.

1990-luvulla työaikakysymys on noussut uudelleen mielenkiinnon kohteeksi. Ehdotukset ja toimenpiteet ovat keskittyneet tällöin erilaisten joustojen lisäämiseen: työajat ovat moninaistuneet, epätyypillistyneet ja hajautuneet. Työaikojen sääntelyä on väljennetty. Yhdenmukainen ”normaalityöaika” on osittain menettänyt pohjaansa. Se on kuitenkin edelleen käypä instrumentti, kun halutaan puhua kaikkia kansalaisia koskevasta työnjaosta.

Säännöllisen työajan lyhentämisellä voidaan vähentää työttömyyttä, jos tätä muutosta pystytään valvomaan. Työalasta riippuen siirtymän merkitys vaihtelee. Kuuden tunnin työpäivään siirtyminen voidaan toteuttaa siten neutraalisti, ettei kokonaistyöaika eivätkä kokonaiskustannukset muutu. Esimerkiksi aloilla, joilla on kahdeksan tunnin työpäivä, jokaista kolmea nyt työssä olevaa kohti voitaisiin palkata yksi työtön, samalla kun jokainen siirtyy tekemään kuusituntista päivää. Luonnollisesti käytännössä on jätettävä mahdollisuus erikseen säädetyissä puitteissa joustavasti järjestellä esimerkiksi päivittäistä tai viikoittaista työaika.

Kuusituntiseen työpäivään siirtyminen tulisi toteuttaa siinäkin tapauksessa, että palkka aluksi alenisi. Koska lyhyempi työaika lisää tuottavuutta, palkka palautuisi nopeasti aiemmalle tasolle. Ainakin matalampien palkkojen alueilla tulisi harkita palkanpudotuksen kompensoimista yhteisin varoin. Verotuksella voitaisiin halutaessa vaikuttaa siihen, ettei kuusituntisesta työstä käteen jäävä tulo olisi huonompi kuin kahdeksantuntisesta työstä saatu tulo.

Kuusituntinen työpäivä on vastaus myös ns. liikakoulutuksen ongelmiin. Yhteiskunnan kokonaisedun mukaista ei voi olla, ettei korkealle koulutuspanokselle löydy täyttä käyttöä.

Kuusituntinen työpäivä muuttaa jokapäiväistä elämäämme monin tavoin. Myönteisinä vaikutuksina on syytä mainita perhe- ja työelämän parempi yhteensovittaminen. Myös kansalaisyhteiskunnalle tulee enemmän tilaa ja kansan yhteenkuuluvuuden tunne lisääntyy, kun yhä useampi saa roolin tämän yhteiskunnan rakentajana.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

työaikalain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 2 päivänä elokuuta 1946 annetun työaikalain (604/46) 5 §:n 1—3 momentti, 6 § ja 7 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin ne ovat, 5 §:n 1—3 momentti 30 päivänä joulukuuta 1965 annetussa laissa (713/65), 6 § muutettuna mainitulla 30 päivänä joulukuuta 1965 annetulla lailla sekä 20 päivänä helmikuuta 1976 ja 29 päivänä joulukuuta 1988 annetuilla laeilla (189/76 ja 1351/88) ja 7 §:n 1 momentti mainitussa 20 päivänä helmikuuta 1976 annetussa laissa, seuraavasti:

5 §

Säännöllinen työaika on enintään 6 tuntia vuorokaudessa ja 30 tuntia viikossa.

Viikoittainen säännöllinen työaika voidaan järjestää myös siten, että se keskimäärin on 30 tuntia edellyttäen, että työtä varten on ennakolta laadittu työtuntijärjestelmä vähintään ajaksi, jonka kuluessa viikoittainen säännöllinen työaika tasoittuu sanottuun keskimäärään.

Vuorokautista säännöllistä työaika voidaan, jos siitä etukäteen sovitaan, tilapäisesti pitentää, ei kuitenkaan enempää kuin tunnilla, edellyt-

täen, että viikoittainen säännöllinen työaika enintään kolmen viikon pituisena ajanjaksona tasoittuu keskimäärin 30 tuntiin.

6 §

Sen estämättä, mitä 5 §:ssä on säädetty säännöllisestä vuorokautisesta ja viikoittaisesta työstä sekä ennakolta laaditusta työtuntijärjestelmästä, voidaan säännöllinen työaika seuraavissa liikkeissä, laitoksissa, yrityksissä ja töissä järjestää niin, että se kolmen viikon pituisena

ajanjaksona on enintään 90 tuntia tai kahden viikon pituisena ajanjaksona enintään 60 tuntia:

1) henkilö- ja tavarankuljetuksissa sekä kanavilla, kääntösilloilla ja lautoilla, kuitenkin niin, että moottoriajoneuvon kuljettajan osalta on noudatettava, mitä 5 a §:ssä on säädetty;

2) tavarankuormauksessa alukseen tai rautatievaunuun ja purkamisessa niistä;

3) vartiointityössä;

4) poliisi-, tulli-, posti-, lennätin-, puhelin- ja radiolaitoksissa, ei kuitenkaan sanottujen laitosten rakennustöissä eikä myöskään niiden kone- ja korjauspajoissa;

5) sairaaloissa, terveyskeskuksissa, koko vuorokauden toimivissa lasten päiväkodeissa, kesäsiirtoloissa, huolto- ja muissa vastaavissa laitoksissa sekä vankiloissa;

6) meijeriliikkeissä;

7) majoitus- ja ravitsemisliikkeissä, paitsi ravinnon ja virvokkeiden myyntikojuissa;

8) taide- ja huvittelulaitoksissa sekä elokuvien valmistamoissa ja tarkastamoissa, ei kuitenkaan näiden laitosten työpajoissa; sekä

9) kotitalouksissa.

Edellä 1 momentissa säädetystä poiketen voidaan tässä pykälässä mainittu säännöllinen työaika, milloin työn järjestelyn takia tai työntekijälle epätarkoituksenmukaisten työvuorojen estämiseksi on välttämätöntä, järjestää myös siten, että se keskimäärin on 90 tuntia kolmen viikon pituisena ajanjaksona tai keskimäärin 60 tuntia

kahden viikon pituisena ajanjaksona edellyttäen, ettei säännöllinen työaika kolmen viikon pituisena ajanjaksona ylitä 96 tuntia tai kahden viikon pituisena ajanjaksona 64 tuntia ja että työtä varten on ennakolta laadittu työtuntijärjestelmä vähintään ajaksi, jonka mukaan säännöllinen työaika kahden toisiaan seuraavan kolmen tai kahden viikon pituisena ajanjaksona tasoittuu sannotuihin keskimääriin. Jos syntyy erimielisyyttä siitä, onko olemassa edellytyksiä tämän momentin soveltamiseen, voidaan asia alistaa työneuvoston ratkaistavaksi.

7 §

Työnantajain ja työntekijäin yhdistyksillä, joiden toimintapiiri käsittää koko maan, on oikeus työ- ja virkaehtosopimuksessa sopia säännöllisestä työajasta 5 ja 6 §:n säännöksistä poikkeavasti, kuitenkin niin, ettei työaika keskimäärin ylitä 30 tuntia viikossa. Tällaista työehtosopimuksen määräystä on noudatettava siinä laajuudessa kuin sopimukseen sidottu työnantaja muutoinkin on velvollinen sopimusta soveltamaan. Sopia ei kuitenkaan saa moottoriajoneuvon kuljettajan 5 a ja 6 §:ssä säädetyn pisimmän työajan pidentämisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Helsingissä 2 päivänä toukokuuta 1996

Marjatta Vehkaoja /sd
Kalevi Olin /sd
Tapio Karjalainen /sd
Tuija Pohjola /sd
Raimo Mähönen /sd
Matti Vähänäkki /sd
Jukka Mikkola /sd
Erkki J. Partanen /sd
Leena Luhtanen /sd
Jorma Rantanen /sd
Veijo Puhjo /va-r
Kari Uotila /vas
Eila Rimmi /vas
Outi Ojala /vas
Päivi Räsänen /skl
Raimo Vistbacka /ps

Ulla Juurola /sd
Kimmo Kiljunen /sd
Tuulikki Hämäläinen /sd
Klaus Hellberg /sd
Jorma Kukkonen /sd
Maija Rask /sd
Mikko Elo /sd
Reijo Laitinen /sd
Pia Viitanen /sd
Arja Ojala /sd
Pentti Tiusanen /vas
Jorma Vokkolainen /vas
Anne Huotari /vas
Pekka Leppänen /vas
Säde Tahvanainen /sd
Raimo Holopainen /sd

Marja-Liisa Tykkyläinen /sd
Jukka Gustafsson /sd
Marjaana Koskinen /sd
Janne Viitamies /sd
Esa Lahtela /sd
Reino Paasilinna /sd
Kerttu Törnqvist /sd
Marja-Leena Viljamaa /sd
Reino Ojala /sd
Esko-Juhani Tennilä /va-r
Mikko Immonen /vas
Iivo Polvi /vas
Jaakko Laakso /vas
Sulo Aittoniemi /kesk
Janina Andersson /vihr
Pertti Virtanen /evir

